

EXKLUSIVT MÖTE MED KONGOS HOTADE GORILLOR

*Bergsgorillorna
är världsberömda
– Grauers gorillor
försvinner i det tysta.
I krigets Kongo är
det extremt svårt och
farligt att försöka
skydda dem.
WWF Eko har varit
på plats och mött
världens mest hotade
stora apor.*

TEXT: KARIN WALLÉN
FOTO: MARCUS WESTBERG
BEARBETNING: CHARLOTTE PERMELL

Övervakning hjälper - där gorillorna är skyddade blir de snabbt fler.

Fakta om Grauers gorilla

GRAUERS GORILLA, även känd som den östliga låglandsgorillan, är den största av alla gorillaarter och finns enbart i Demokratiska Republiken Kongo.

2016 PRESENTERADES undersökningar som visade att antalet Grauers gorillor minskat med 77 % på tjugo år. Idag finns bara cirka 3800 individer kvar.

ENDAST I HÖGLANDSDELEN av nationalparken Kahuzi-Biéga har man lyckats vända trenden de senaste fem åren och sett antalet öka från 181 till 213 individer.

PARKENS HÖGKVARTER TSHIVANGA, som är porten till höglandsdelen, ligger cirka en och en halv timmes bilresa från staden Bukavu i Sydkivuprovinsen.

Vi har vandrat i två timmar genom tät skog och taggiga snår. Halkat upp och ner för leriga branter och trampat genom sugande träskmark. Spårarna längst fram slår sig fram med machete och vakterna balanserar med sina AK47:or hängande över axlarna när vi än en gång klättrar ner för en skogsbrant, och inser att vi äntligen är framme.

Där, i den soliga gläntan framför oss, sitter den väldiga silveryggen Chimanuka lugnt tillbaka lutad och drar i sig långa, saftiga fibrer från en bambustjälk, medan övriga gorillafamiljen vilar och pysslar om varandra.

Vi är i Kahuzi-Biéga nationalpark i östra delen av Demokratiska Republiken Kongo, ett land som plågats av krig och konflikter i decennier. Med utbredd laglöshet och fattigdom är det ytterligt svårt att bedriva naturvård. Tusentals turister betalar mångmiljonbelopp för att besöka bergsgorillorna i grannländerna Uganda och Rwanda.

Hit kommer i jämförelse försvinnande få.

Länge har WWF och andra naturvårdsorganisationer varit hänvisade till gissningar när det gäller antalet Grauers gorillor, även kända som östliga låglandsgorillor. När säkerhetsläget förbättrades något för några år sedan kunde en räkning äntligen genomföras och 2016 presenterades siffrorna. Resultatet var värre än befarat. Låglandsgorillorna har stört dykt i antal. Färre än 3 800 är vad som finns kvar, vilket betyder att antalet minskat med nära åttio procent på två decennier.

Tusen av dem lever i Kahuzi-Biéga nationalpark, de allra flesta finns i den stora låglandsdelen av parken. Där är det fortfarande för osäkert för att kunna övervaka och följa gorillorna på nära håll.

Det enda område där man hittills lyckats vända trenden är här där vi är, i höglandsdelen.

- Den senaste räkningen visade att antalet gorillor här har ökat från 181 till 213 individer de senaste fem åren. Det bevisar ju att övervakning hjälper och vi hoppas det ska bli säkrare även i andra delar av nationalparken och i andra reservat. Men åtminstone hälften av alla gorillor finns i oskyddade områden, säger Andrew Kirby, chef för gorillaarbetet vid amerikanska naturvårdsorganisationen Wildlife Conservation Society, WCS.

Tillbaka till de bambuätande gorillorna. En liten hona ligger på mage med huvudet lutat i händerna.

- Hon gillar verkligen att ligga så där, säger Amy Porter, som jobbar åt Dian Fossey Gorilla Fund. ▶

Av de 213 gorillor som nu finns här är fyra gorillafamiljer habituerade så att de kan följas, övervakas och studeras dagligen

Amy har varit här i ett och ett halvt år nu och kan alla familjemedlemmars namn, vet vad som kännetecknar dem. Det kan vara nosens eller öronens form, ärr och ansiktsdrag. Mwinga gillar alltså att ligga och vila hakan i händerna, som om hon funderade.

Amy Porter är beteendekolog och forskar på den östliga låglandsgorillans sociala beteende. Den här arten av gorilla är den till storleken största i världen, men också den minst kartlagda och studerade. Grauers gorillor finns enbart i Kongo. Dålig infrastruktur och den farliga säkerhetsituationen som råder har gjort all forskning svår att genomföra.

Demokratiska republiken Kongo, även kallat Kongo-Kinshasa, är ett ärrat land, plågat av mångåriga konflikter och stor fattigdom. Andra Kongokrigen tog officiellt slut 2003, men problemen med väpnade grupper som plundrar, våldtar och sätter skräck i byar fortsätter. De närmaste rebellgrupperna tros finnas på bara några mils avstånd från höglandsdelen av Kahuzi-Biéga. Nära, men just här är dock både gorillor och människor relativt säkra. Beväpnade parkvakter patrullerar dagligen, hit kommer faktiskt ett fåtal turister. Av de 213 gorillor som nu finns här är fyra gorillafamiljer habituerade så att de kan följas, övervakas och studeras dagligen. En av de fyra habituerade grupperna har dock länge bestått av enbart av en individ: den enhänte silverryggen Mugaruka, som inte lyckats behålla några honor.

– En social skillnad man sett hos Grauers gorillor jämfört med bergsgorillorna är att Grauers bara har en silverrygg per familj. I bergsgorillornas familjer kan hannar stanna kvar när de blir köns mogna. Men det händer inte här, säger Amy Porter genom sitt munskydd.

Till skillnad från i Uganda och Rwanda är regeln att alla som besöker gorillor i Demokratiska Republiken Kongo ska bära munskydd för att förhindra att luftburna sjukdomar sprids från människa till djur. En vanlig mänsklig förkylning kan vara livshotande för gorillorna.

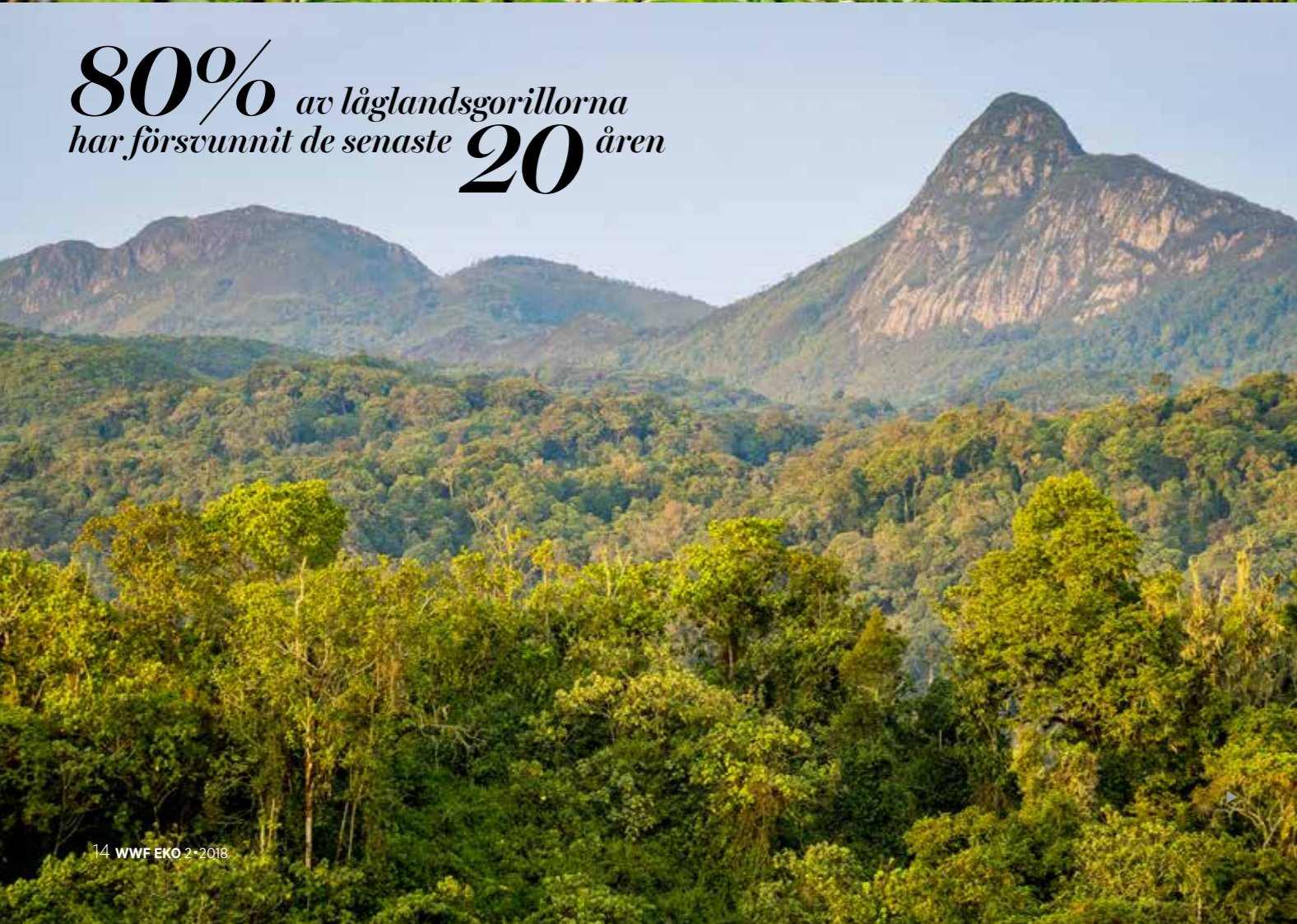
Men det största hotet mot artens existens är jakten på så kallat bushmeat, alltså viltkött. Gorillorna hotas också av illegal gruvbrytning. Tillgången på guld, tenn och coltan (ur vilken man utviner tantal, som ingår i våra mobiltelefoner), men även träkol är en rikedom som samtidigt är en förbannelse. Gruvarbetet pågår djupt in i skogen. Där det finns människor finns också behov av mat och jakten på bushmeat

Spårare och forskare vadar i brännässlor. Att följa gorillor kräver långa hårda vandringar.

Grauers gorillor är störst till storleken, men de minst studerade.

80% av låglandsgorillorna har försvunnit de senaste **20** åren

Gorillorna rör sig genom skogen och letar mat all vaken tid.

runt gruvlägren är omfattande. I konflikternas, fattigdomens och gruvindustrins spår dödas gorillor i en rasande takt.

2016 kom alltså nya siffror som visade att beståndet av Grauers gorilla minskat drastiskt de senaste åren. Arten är nu listad som akut hotad.

– Jämfört med innan kriget har 77 procent av beståndet försvunnit. Vissa av populationerna är dessutom ganska isolerade nu, och kommer sannolikt att försvinna inom fem till tio år, säger Andrew Kirkby från Wildlife Conservation Society, WCS.

Flera projekt pågår, både i och kring nationalparker i Kongo, för att skapa förutsättningar för byar att livnära sig på annat än jakt. Engagemang för bevarande av djur och natur skapas genom så kallade Community Forest Concessions, där byar själva kan bestämma om de vill skydda naturvärdena och motarbeta jakten. WCS koncentrerar sig på områden kring Kahuzi-Biéga medan bland annat Jane Godall Institute och WWF har liknande projekt i andra områden.

I byn Nkuba driver Dian Fossey Gorilla Fund ett projekt som stödjer jordbrukare och stärker samhället genom olika sociala insatser.

– Men där väljer vi att inte habituera gorillorna. Det skulle bli för farligt för dem att vänja sig vid människor. I stället följer vi dem på en dags avstånd, bara för att kunna räkna beståndet och samla avföringsprover, säger Amy Porter.

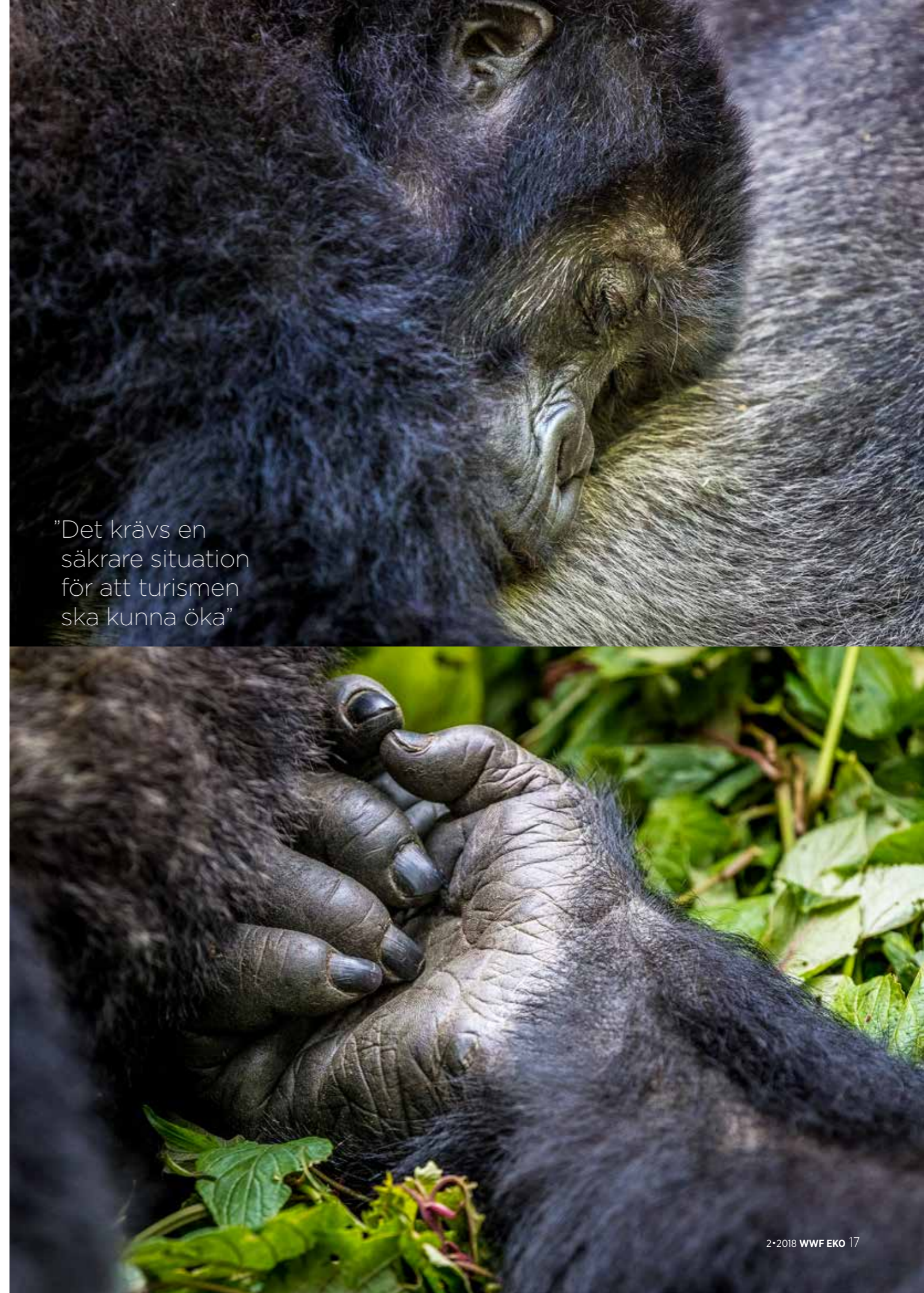
Säkerheten i högländsdelen av Kahuzi-Biéga är ett undantag och inte hundra procentig. Senast en parkvakt sköts ihjäl i området var våren 2016, och en dag i oktober samma år blev Amy Porter jagad av män med automatkarbiner som väntade på vägen när hon och spårarna skulle åka hem efter en dag i skogen.

I dag kommer trots allt ungefär 1 500 turister hit varje år. Hälften är kongoleser, en fjärdedel är utlänningar som bor i Kongo och en fjärdedel är turister som kommer utifrån.

Parkens ekonomi är skral. Lön ska utgå från kongolesiska staten till personalen. Vid vårt besök har lönerna uteblivit i flera månader och det enda de anställda just nu får är ett mindre arvode från en tysk finansjär.

Andrew Kirkby hoppas att gorillaturismen ska kunna växa framöver.

– Det krävs en säkrare situation för att turismen ska kunna öka, men det skulle göra stor skillnad. Att en park kan ordna sin egen finansiering är bland det viktigaste för att skapa en hållbar framtid. ♦

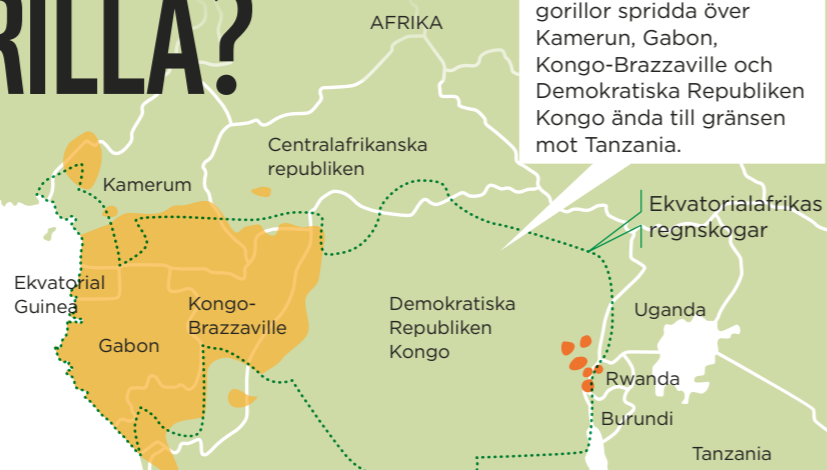

”Det krävs en säkrare situation för att turismen ska kunna öka”

VILKEN GORILLA?

För hundra år sedan fanns gorillor spridda över Kamerun, Gabon, Kongo-Brazzaville och Demokratiska Republiken Kongo ända till gränsen mot Tanzania.

Det finns två gorillaarter. Den västliga gorillan *Gorilla gorilla* finns i mycket större populationer än den östliga *Gorilla berengei*. Antalet västliga gorillor uppskattas till 360 000. Arten klassas ändå som akut hotad eftersom beståndet minskar mycket snabbt.

Gorilla gorilla

Västlig
låglandsgorilla

Västlig
bergsgorilla

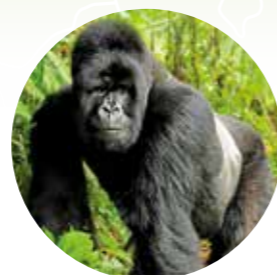

Den västra gorillan *Gorilla gorilla* lever i Ekvatorialafrikas regnskogar från Gabon till Kamerun, och delas upp i två underarter, **västlig låglandsgorilla** och **västlig bergsgorilla**.

Gorilla berengei

Grauers gorilla
(Östlig låglandsgorilla)

Bergsgorilla

Den östliga gorillan, *Gorilla berengei* finns i Demokratiska Republikens Kongs skogar och över gränsen in i Rwanda och Uganda. Den har två underarter, **bergsgorillan** som lever på hög höjd och **östlig låglandsgorilla** som numera benämns **Grauers gorilla**. Denna har något längre päls än bergsgorillan. Kunskapen om låglandsgorillor är fortfarande bristfällig. Deras skygga natur i kombination med att de rör sig över stora ytor i snarig terräng gör dem svårstuderade. De många årens blodiga konflikter i Demokratiska Republiken Kongo har periodvis omöjliggjort all forskning.

Störst

Gorillor är de största av primaterna, alltså människoaporna. En fullvuxen hane kan mäta 180 centimeter och väga 180 kilo. Honorna är ungefär hälften så stora som hannarna.

Familjegrupper

De lever i familjegrupper med en gammal hane, silverryggen, i centrum. Honorna är dräktiga i 8 ½ månad och ungen följer sin mor i 3-4 år. Gorillor kan bli uppemot 50 år.

Föda

Växter, frukt, löv och skott är huvudfödan, samt insekter. Gorillorna strövar ständigt omkring och letar mat.

BILDER: © NATUREPL.COM/ANDY ROUSE/WWF, JEREMY DARBEAU, MARTIN HARVEY/WWF, MARCUS WESTBERG GRAFIK: MARIA OLSSON, MAKROFORM